

Riko: Sveta noč; n.-t.-: Sveti večer; Riko: V novo leto; Slavko: Božič v planini; Rado: Marjetica; Cvetka: Cigankin božič; Željko: V nove zarje; Jorgovan: Niko, ali še veš? - Čuješ li, brat?; Zdenka: Zgodi se; Hinko: Tirolskim goram; Riko: Sveti večer v tujini; Š.Š. Običaji o Božiču (Zg. Brniki); n.-t.-: 150 letnica Copovega rojstva; Re-Ma: Budizem; Željko: Moj ideal; Dr. Franc Mihelčič: Holizem; Milič: Iz matematičnega kabineta; Urednikov kotiček; Uganke in rešitve.

DOJŠKA IZDAJA

Januar 1947

Riko:

SVETA NOČ

Sveta noč, blažena noč - - -
Odprto je nebo
in zvezdice žarijo,
da blagoslov na svet
to noč rosijo.

Sveta noč, blažena noč - - -
Iz lin cerkvenih vabi
in kliče nam: "Ne zabi,
da rojen je Gospod
za te, človeški rod!"

Naj slednja kočs po dobnavi
Rojenega nocoj pozdravi!
Da bo razlil mir, blagoslov,
na naš slovenski, rodni krov.

Že dolgo let miru bilo
ni v naši koči,
saj vsepovsod so prav to noč
umirali cvetoči.

Moj dom, kaj skrivaš se
kot da te ni,
saj tudi zate se rodi
to noč sam božji sin.

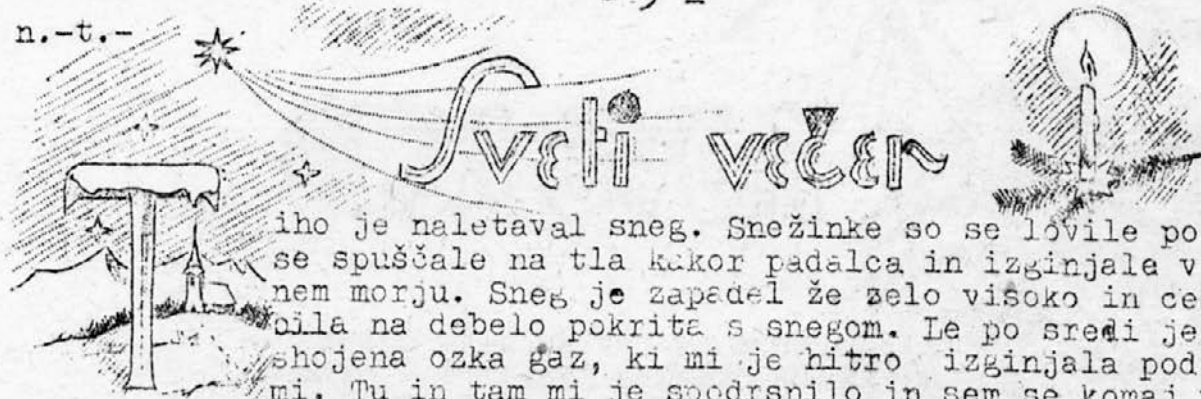
Vse moje misli tja hite,
prav v kot domače hiše,
kjer lučka tik ob jaslicah
po stenah sence riše.

Nad rodni kraj pa angel vzpluj,
svoj mir razlij, nad njim kraljui!

A lučka, ki zdaj plapola
pred Tabo, Kralj Vesoljni,
naj plameni, Ti mir srca
prižgi in izpopolni!

n.-t.-

ih je naletaval sneg. Snežinke so se lovile po zraku, se spuščale na tla kakor padalca in izginjale v snežnem morju. Sneg je zapadel že zelo visoko in cesta je bila na debelo pokrita s snegom. Le po sredi je bila shojena ozka gaz, ki mi je hitro izginjala pod nogami. Tu in tam mi je spodrsnilo in sem se komaj ujel, da nisem padel. Sneg je vedno gosteje naletaval in pričelo se je temniti. Ljudi ni bilo več na cesti, samo od daleč sem slišal ropotanje lopate. Nekje so izpred hiše ometavali sneg.

Kakr megla je vedno nižje in nižje legala med hiše tema. Počasi so se začele druga za drugo prižigati cestne svetilke, sneg pa je enakomerno naletaval v gostih kosmičih.

Bil je sveti večer.

Zavihal sem si cvratnik, popravil čepico čez ušesa in zavil okrog opla. Vse okrog mene so kot iz tal zrasle visoke hiše, povsod je iz njih sijalo bogastvo in razkošje. Povsod je lila skozi okna svetloba lestencev, da sem še bolj občutil belino zapadlega snega. Samo ozrl sem se, s pogledom ošinil vso to lepoto in odhitel, po ozki gazi naprej.

Prišel sem v zakotno ulico. Zavita je bila v gosto temo, obenem pa je vsepovsod vladal čudovit mir. Čelo iz bližnje gostilne se ni razlegalo vpitje in krohot, kot ponavadi. Vse je bilo mrtvaško mirno, sneg pa je še vedno padal...

Prispel sem v predmestje. Pred menoj so se v megli kakor obrisi smrti pojavile nizke in dolge barake. Okna so bila zastirta in le tu pa tam, je prodrla blede svetloba skozi špranje ob zastoru. Zdrznil sem se, stopil k oknu in pogledal v izbo. Predseboj sem uzrl majhen prostor. V zamazanih in odrgnjenih stenah so zevale široke špranje, skozi katere je pihala ostra burja. Ob strani sem zagledal tri postelje, prekrite s starimi in oguljenimi odejami, poleg pa je stala odprta omara, iz katere je gledalo nekaj strganih cunj in stare šare. Ob peči se je stiskalo pet otrok, šestega najmanjšega, pa je stiskala mati v naročju. Iz oči sem jibral pomanjkanje in bedo. Pravkar se je dvignil k materi najstarejši in zastokal:

"Lačni, lačni..."

Tedaj se je mati obrnila in zagledal sem njen obraz. Lica je imela že upala in čelo razorano. Izpod ruče ji je silil šop las na čelo, ki so bili skoro popolnoma beli. Oči so bile solzne in zasanjane v temno, negotovo bodočnost.

Zopet se je obrnila. Stopila je k omari, vzela iz nje skodelice in dela vsakemu močnika. Dasiravno je bil neslan in nezabeljen, je kar naenkrat izginil v lačnih želodčkih. Ko so polizali še zadnje ostanke in postavili prazne posode na zaprašeno mizo, so se spravili spat.

Mati se je samo še ozrla nanje, položila v posteljo še najmanjšega, potem pa se sklonila pod križ, ki je visel na steni in zaihtela...

Sveti večer...

Vzdramil sem se in zazeblo me je. Hitro sem se prestopil in odhitel dolgih korakov dalje, da bi se ugrej; v dušo pa se mi je za vedno vtisnila slika matere - mučenke.

Sneg je škripal pod čevlji, ko sem nadaljeval pot. Tedaj sem se spomnil onih velikih, belih hiš, kamor nista stopila uboštvo in lakota s svojo pošastno nogo.

Riko:

NOVO LETO

a nebu se poraja nova zarja,
izza oblakov temnih luč prižiga.
Odpira novega se leta knjiga...
Bo zopet polna boja in viharja?

Ganila žgoča solza bo vladarja?
Za vse, kar žge nas, se nihče ne briga,
da zbrisal bi iz srca bol - še ni ga.
Kdo bo pokazal pot nam in krmarja?

Poglej, Gospod, na narod razkropljeni,
ki hrepeni po mani vedno eni,
dodeli mu miru vsaj v novem letu!

Da bo slavil dan sprave kmalu z brati,
Ti daj življenja knjigo mu prebrati,
začrtaj pot vsem k domu, ne po svetu!

Slavko:

BOŽIČ V PLANINI

Mesec je nagajivo pokukal izza gore in pogledal v dolino. Rumenkasto-zelena svetloba se je odbijala od zamrznjenega snega, kot da bi se sonce kopalo v draguljih princeskine ogrlice.

Od št. Areha proti koči so se vlekli v lahno senco pomaknjene proge smuči. Mladi športniki so že nekaj dni drzno orali postrmem snežišču.

Ozračje je bilo brez vsakega vetrčka in le otresanje snega s preobloženih vej vitkih hojk je motilo svečano tihoto.

Tam spodaj so se odprla vrata planinske kočice. Glasen hrup se je za hipec odtrgal iz notranjosti, pa kmalu zopet zamrl. Iz kočine sence sta se izluščili dve postavi na smučeh in se pričeli vzpenjati v greben nad domom.

"Ti, Peter. Bogve, kaj počno domači."

Nagovorjeni ni takoj odgovoril. Nekajkrat se je prestopil in se ustavil.

"Veš, meni se zdi, da bi bilo skoraj lepše doma, Bolj domače. Ta družba tu spodaj mi ne ugaja. Tako nisem še nikoli videl pričakovati Božička."

Zamišljena sta nadaljevala pot navkreber. Pod košato jelko pod vrhom sta se ustavila. Globoko sta se bila zasopla. Ozrla sta se nazaj. Dolga pot sta naredila. Odpela sta smuči. Pogrnila sta jih z rutami in sedla nanje. S hrbti sta se naslonila skupaj in se vdala premišljevanju.

Pred dnevi sta prišla sem, da bi praznovala Božič v planini. So pravili, da je tu lepše, bolj prijetno. Tudi mati bi bila

sinoči morala priti za njima. Pa je ni bilo in sedaj je tako pusto. V koči na vse drugo bolj mislijo, kot pa na Jezuščkov prihod.

Svetonočno občutje jima je jelo polniti srce. Stane je začel potihem peti Sveto noč. Plaho je tipal jasen glas po okolici. Kmalu se mu je pridružil še Peter. Sprava sta pela potihem, toda glasova sta vedno bolj in bolj naraščala in se zlivala v mogočen slavospev božjemu Detetu. Jelka se je skrivnostno sklonila k sedečima in celo mesec se je začuden približal, da bi поблиže videl polnočna pevca.

"Spavaj, Dete, sladko," je zadnjikrat zavelo preko vzpetin in glasova sta zamrla. Preplašen zajček je skočil preko jase. Svetonočni romarček.

Vstala sta. Peter je potegnil iz jopiča lepo izrezljan namizni križec in ga ponudil Stanetu za božično darilce.

"Hvala ti, brat. Tudi jaz imam nekaj zate. Spodaj v koči."

Prisrčno sta si stisnila la roki in si voščila. Ko sta se poljubila, sta se jima srca še bolj zblížali. Ljubila sta se, da bi drug brez drugega biti ne mogla.

Čez čas sta se ozrla po dolini.

"Poglej!" je vzkliknil Peter.

Skozi ozek pas borovca ga gozda sta uzrla vrsto svetlih jočih se lučic. Kako lepo, kako mogočno. Kot srebrni, nežni pajki so se vile lučke po gorski poti med obsežnimi debli.

"K polnočnici gredo!"

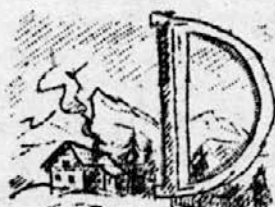
Spogledala sta se. Bila sta istih misli. Pripela sta si smuči, se zavila v ruti zdrčala mimo koč v dolino. Preplašila sta žejno srnico, ki si je prišla k zamrznjenemu potoku gasit žejo. Odrzela je v grmovje.

Vsa premrlih udov sta se bliskovito ustavila pred gorsko cerkvico. Smuči sta poslonila ob zid in vstopila. Pravkar so zabučale le orgle.

Prerila sta se k bornim, okorno izrezljanim jaslicam in se potopila v globoko molitev.

Srečno novo leto

MARJETICA

nevi so se nagibali pod božič.

Tinko in Marjetica sta samovala v kajžici kraj gozda, kjer se je reklo v Belečniku.

Jesenska megla in neprestano deževje sta jima odnesla v prerani grob drago mamico, atek se je pa tudi že z odaj poslovil s sveta in ju pustil sama. Vse te skrbi in težave so jima narahlo zresnile mladostna lica.

Dobri ljudje so jima preskrbeli dovolj drv za preganjanje strupenega mraza in za kuho, ki je po materini smrti ostala Marjetici.

Že sedemnajsta golobica rojstnih dni je zletela iz nežnih rok, medtem ko jih je Tinku šele osem prav majcenih, drobni. V vseh teh dneh ji je bil bratec pravcati zaklad. Globoko v noč sta večkrat bedela na peči in prijetno kramljala. Breskrbno in navivno jo je obsipaval z vprašanji, da mu večkrat ni bila kos. Kar mu je prišlo na misel je hotel vedeti in znati. Zacinje dni pa je postal nekam tih in miren; ob vsaki malenkosti bi se najraje jokal. In res. Na badnjak ga kar ni hotelo biti na nogah. Ko bi končno tudi kaj pomogel Marjetici v pripravljajanju za praznike. Huda slutnja je že prešinila sestrico; ni - li še on zbolel? Pa ravno za praznike. Še bolj pa se je prestrašila ob misli, da je sama, prav sama daleč od ljudi, katerin se tudi ni mogla padejati v takem snegu in mrazu.

Stekla je v izbo. Vso odejo je našla razmetano, on pa je skrčen ihtel. Komaj je izdaval, da ga boli, močno boli...

"Tiho bodi, saj ne bo nič hudega, Tinko!" ga je božala po vročem čelu. Srce ji je prešinila zla misel; kaj če ni...? Nič si ni vedela pomagati. Prav po materinsko mu je popravila odejo in mu šepetala lepih besed...

Kratek decemberski dan se je zunaj nagibal k večeru. Snežilo je. Debeli kosmi in majhni so se plesaje vrtinčili v vetru. Enakomerno, svečano so pristajali na mrtvih zemeljskih grudah. Nobene žive duše ni bilo videti nikjer. Nekaj vrbčkov je čepelo in prezebalo z našopirjenim perjem v koruznici na podu. V skrivnostnem šelestu so trepetali njihovi rjavi listi; smrt je pela iz njih.

Močno se je poznalo okoli samotnega doma, da ni pravega gospodarja doma. Kako pa naj bi bila Marjetica vsemu kos?

Bila je šibkega telesa. Njena preprosta, a lična zunanost je dihala prijetno domačnost sedemnajstletnega dekleta. Preko ramen sta ji valovili kiti kostanjevih las. Lica ji je barvala zdrava rdečica mladega dekleta. Njene oči! Dve zvezdici, ki vdano, otožno mežikata raz temnih nebesnih višav, sta odsev njene lepe duše. Bila je zares marjetica, ki odpira v rosnem jutru rožnato čašico, da bi jo našla siva čebelica in se nasrk-la sladke medice.

Izguba staršev jo je zelo potrla in oslabela. Bolestne misli so jo prešinjale, ko je zrla digetajoče bratčevo telo. Sveti večer! se ji je prikradlo v dušo. O, kako si ga je želela! V mislih je že vse zasnovala, kako bosta s Tinkom postavljala jaslice in pričakovala majhnega, dobrega Jezuščka...

Voščena lučka bo brlela pred njima, v peči bo prijetno prasketal ogenj, soka bo dihala prazničnost božiča, vse bo tiho, vse bo mirno; v pričakovanju božjega Deteca.

O, grozal! Temna noč je zijala v izbo skozi potna okna. Marjetice se je pollaščala božazen. Bratec je težko sopel, davil je

čudne glasove in ječal. Marjetica je uvidela: ni druge pomoči, po zdravnika in gospoda pojden.

"Zbogom! Priden bodi! Koj pridem," mu je še naročala in rahlo zaprla vežna vrata. Težko je zapuščala bolnega bratca; nekaj težkega jo je tiščalo in bodlo v prsih. "Nebeška mati, pomagaj!" ji je prešinilo dušo, ko je utonila v noč.

Spešno si je delala gaz, da se je kar ugrela. Še bolj vroče misli so ji kljuvale v možganih, da ji je celo kar žarelo. Bele zvezdice so še vedno enakomerno plesale na mrtvo zemljo in ustvarjale skrivnostno tišino. Tu in tam kraj poti se je otresla veja pretežkega bremena in prosta dvignila. Marjetici se je zdelo, kot da je globoko vzdihnila. "Dolga snežena pot je se pred mano," jo je zaskelila misel. V nogah je že čutila utrujenost in rahel mraz ji je lezel iz mokrih čevljev po vsem životu. Krepko je stopila, da bi pregnala moreč mraz. Misli so ji uhajale k Tinku in Jezuščku, ki je nekdanj takole trepetal v mrzli noči, v hladnem hlevu, daleč od ljudi. Misel, da je še sam božji otroček žrtvoval za nas, da gre po rešitev dragemu bratcu, ji je z mehko navdajala dušo. Tudi bodrila jo je obenem, da ni omahovala, kajti utrujenost se je je že siloma polasčala. Najlepše svilene zvezdice so se ji zatikale v šop las, ki je silil izpod pokrivala na čelo in ji spletale leden diadem... Toplota, ki je puhtela izpod plašča, je stapljala sneg in jo močila. Pol poti je že imela pod nogami, ko je skozi odejo obla-kov zatrepetala prva zlata zvezdica, nato se druga, tretja, ... dokler ni vse nebo prijazno vendar hladno zamežikalo s tisoči in tisoči očesci. Burja je zadivjala prek belih, v noč pogreznjenih planjav. Kot bi planili volkovi in zatulili v noč, je sunkoma vršalo v ozračju.

Marjetica ni več čutila ničesar. Sesešla se je v blazino, ki jo je staklo nebo. Omagala je kraj kapelice, ki se ji je pravkar izmetala iz teme. Nagnila je trudno glavo in nevidna roka jo je pobožala po očeh, da so se čudovito zaprle, zaprle za vedno. Na rdeče ustne se je prikraedel smehljaj - Marjetica se je srečala s Tinkom v raju...

Ubiti glasovi farnih zvonov, ki so pritrkovali k polnočnici, so se lovili s krilom burje in zamirali v temnih planjavah gozdov. Izpod kapelične strehe je nekaj kriknilo - črni perutnici sta zaprhutali v noč. Nad faro je nebo žarelo v čudnem siju - kožji otrok je prihajal blagoslavljat in oznanjat slavo Bogu in mir ljudem na zemlji. -

Cvetka:

Cigankin

božič

Vočeh se ji blaste solze, v črnih laseh se ji zbirajo snežinke. Z otrdelimi prsti drži gosli, trudna glava ji klone na prsi, ko počasi stopa po sneženi cesti. Tam v daljavi se svetijo okna vaških hiš. Vse tiho je v naravi, da slišiš skoraj padanje snežink na tla. Ob cesti stoje gola drevesa.

"Gotovo jih zebe", pomisli ciganka in se trudoma pomika dalje. Tam je luč, tam je topla peč, ki bi se tako prilegla premrelemu telescu. Pomodrale ustnice drhte od mraza. Prazna bisaga jo tolče po nogah, strune na goslih žalostno zvenijo, ko se zadevajo v mrzle roke. Nič drugega si ne misli ciganka, kot na peč, na luč. Kako lepo bi bilo gledati s tople peči jaslice v kotu in srečne otroke okoli njih. O, zakaj je ciganka, zakaj ni srečna, kot drugi otroci, s skrbno mamico in toplim domom. O, ko bi živela v tisti sveti noči, ko se je v resnici rosil Jezušček! Videla bi angela in tekla v hlev molit božje Dete.

Zapre oči in vidi pred seboj lepo razsvetljene jaslice, nad njimi pa angela, pravega angela z napisom v roki "Gloria in excelsis Deo!" Ne ve, kaj pomenijo te besede, toda biti mora nekaj velikega, sicer bi jih angel ne držel v rokah. Jezušček se ji smehlja. Ciganka odpre oči in se sprva niti ne zave, kje je. V usta ji silni mrzel sneg, vsa se nekam pogreza. S silo se dvigne in stopa naprej po cesti. Z rokami si otepava sneg z borne blekce.

"Vas, toplota, luč!" šepčejo ustne. Toda vas se ji zdi vedno bolj daleč, lučke vedno manjše.

"Luč, toplota! A kje so gosli?"

Ciganki zastane korak. Sunkoma se obrne in steče nazaj. Zgubila jih je, ko je padla.

"Kje je oni kraj?"

Tema je. Nič več se ne spominja, koliko časa je hodila od onega kraja. Začne tipati po snegu.

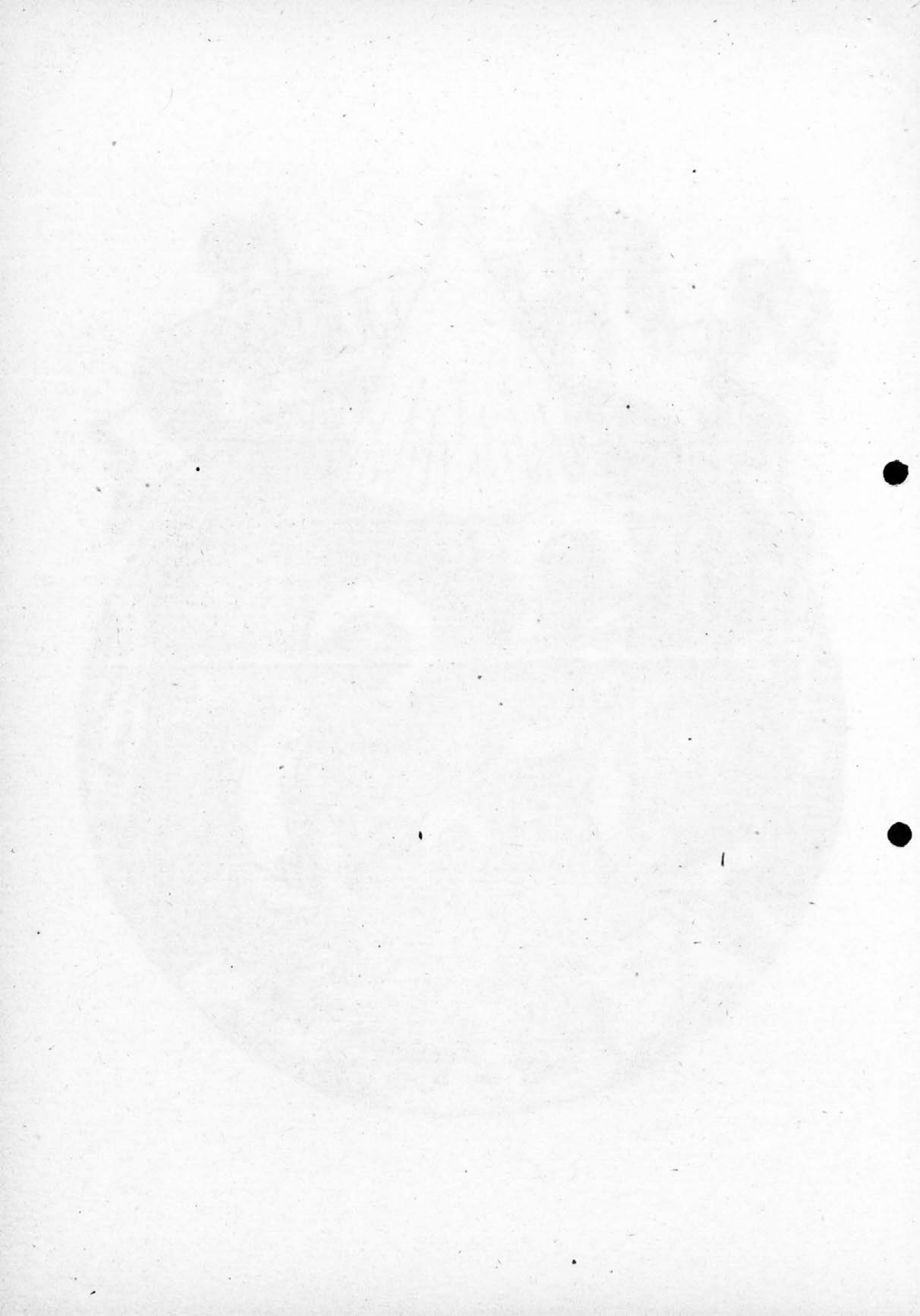
"Gosli, gosli, moje ljube gosli".

Žalostno zveni klic v zasneženo tihoto. Nič odgovora, le tamna gluha noč jo obdaja. Noge gazijo sneg, roke tipljejo za goslimi, glava se nizko klanja, skoro do tal.

"Gosli, gosli!" Bile so njena edina tolažba. V dolgih nočeh, ko ni imela nikjer prostorčka za spanje, so jo tolažile. Ko ni nikjer našla človeka, ki bi se je usmilil, je zaigrala nanje in položila v strune vso svojo naziverno zapuščenost. Strune so brnele zdaj divje, zdaj spet milo tožeče o žalostnem ciganskem življenju. Včasih so se odprle vrata in pred ciganko je kdo vrgel košček kruha. Spravila je gosli, pobrala kruh in odšla dalje po beli cesti v svet iskat usmiljenih src. Gosli so ji odpirale pot do človeških src, gosli so jo tolažile v najgorenkejših urah življenja. Gosli, njen zaklad, njene vse!

Nič več ne čuti rok, ki tipljejo po snegu. Noge komaj premika.

"Gosli, moje ljube gosli!"

Sneg naletava in pada na lase, na hrbet in na gosli, ki zapuščene leže nekje v snegu. V daljavi mežikajo lučke in vabijo prezetto ciganko k sebi v svetlobo in toploto. Ciganka jih ne vidi, oči iščejo v temo, v sneg, roke tipajo za goslimi, ki s potrganimi strunami leže v snegu.

"Gosli, gosli!" Ne more več klicati, le ustnice premika. A ne dobi nič odgovora, potrpane strune niti zabrneti ne morejo.

"Tam so, tam!" svetlo pomisli ciganka in se opoteče proti temni lisi v snegu. Roke zadenejo v vejo, utrujeno omahne v sneg in zaspi. mehka toplota jo oblije. Gosli zabrne in vse svetle in lepe vise nekje v zraku in pojo, pojo tako lepo kot še nikdar. Toda - ali jih ne drži lepa roka in mehko brenka ob strune. Ciganki se oči širijo... Tako lepo je ležati tu na toplem in poslušati sladko, uspavajočo godbo svojih gosli. Stegne roke, da bi jih dosegla, a gosli se odmaknejo in pojo še lepše, pojo o sreči, ki je ni na zemlji in ki čaka ubogo, zapuščeno ciganko nekje daleč, daleč. Kdaj bo dosegla to srečo?

Nekje daleč zagleda svetlobo, ki se vedno bolj bliža svetlobi je rajsko lepo Dete, ki se ji smehlja. Ciganka vstane in pohiti proti Njemu. Dete jo objame. Gosli zapoje: "Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus, bonae voluntatis!"

Ko so šli ljudje zjutraj k zgodnji maši, so našli v snegu zameteno trupelce. V črnih očeh in na bledem obrazku se je zrcalila nedopovedljiva sladkost in sreča.

Željko:

V nove zornje

Gledam našo zemljo
jo v bolesti občudujem.
Gledam jo, - sedaj zakleto -
in takole preiščujem:

Kakor zarja dan naznanja
prej, ko zlato sonce vzide,
prav tako naš čas oznanja
novo srečo, ki še pride!

Saj že za gorami vzhaja
zarja svetla in bliščeča,
rod slovenski pe že vstaja,
zre v bodočnost, kjer je sreča!

Jorgovan:

Niko, ali še veš?

Bilo je nekoč...

Kakor lepa pravljica, je spomin na one dni. Ko bi nikdar ne bilo res, tako dolgo se mi zdi že od takrat, pa vendar mi je živo v spominu kakor, da bi bilo včeraj.

Prav tak je bil oni večer v decembru, kakršni so večeri v skromnih barakah mrzle tujine. Srebrni plameni luninih žarkov so prav tako skrivnostno osvetljevali vrhove Snežnika in Javornika, ko osvetljujejo v begunskih večerih tirolske gore. Le samote, te moreče more ni bilo tedaj...

Utrujen od dolge in naporne poti, sem se vračal oni večer z ostalimi tam iz Loške doline, čez sv. Anjo proti Grahovem.

Lahna sapica je zavela prek žirovniških polj in nam prijetno hladila lica, razgreta zaradi burnih dnevnih dogodkov. Tanka, kot pajčolan prosojna meglica je uspavala pod seboj speče Cerkniško jezero, ki je sanjalo sen skrivnostne zimske noči v varstvu Slivnice in mogočnega Javornika.

Visoko nad nami se je vozila luna po gosto zvezdnatem nebu in si radovedno ogledovala blede obrze v temnih jezerskih globinah. Čarobno so se lomili njeni žarki ob mirni gladini, da je izgledalo, kot biser, skrit ob vznožju zasneženih vrhov.

Kakor temna, vijoča kača smo se bližali Grahovemu, druga za drugim po ozki gazi.

Kadarkoli sem moral skozi to vas, me je spreletelo neko čudno čustvo. Bilo mi je, da se bližam svetemu kraju. Vstajale so pred menoj poštna slika iz onih strošnih grahovskih noči, ko so goreli junaki...

Iz takih težkih misli me je predramil glas zvona, ki je priplaval tam od Križne gore in naznanjal Marijin večerni pozdrav. Polagoma se je zgubljal njegov glas prek sneženih planjav.

V Martinjaku je zaročljala veriga pod oknom. "Oh, Miklavžev večer je danes, sem se spomnil, kako tiho in neopazno se je približal." Trudni smo se ponikali skozi vas. Na rosnih, medlo osvetljenih oknih pa smo uzrli radovedne otroške obraze, v katerih je žarelo pričakovanje in odseval svet strah.

Vedno bolj negotov je postajal truden korak na spolzki, sneženi poti in breme je postajalo čezdalje težje. Malo pred Cerknico sem uzrl postavo, ki se je izluščila iz mraka in bližala s hitrim korakom. Čudno se mi je zdelo. Kdo naj bi hodil ob taki uri iz trga? Postava je postajala jasnejša in v njej sem spoznal: - brata.

"Ti tukaj, Niko?"

"Hvala Bogu, da si prišel," je veselo vzkliknil in nam krepko stisnil roko.

"Kaj se je zgodilo?" sem ga začudeno vprašal misleč, da mora biti nekaj posebnega, da mi je prišel naproti.

"O, nič hudega. Da si le zopet tu, vse mogoče smo že ugibali, ko vas ni bilo nazaj. Zaskrbelo me je že, da so te morda...", glas mu je obstal.

"Ne Niko. Do sedaj še ne. Res, da je bilo precej vroče, toda izšlo se je dobro. In ravno nocoj naj bi me na pred večer tvoje-ga godu.

"Saj res, skoro bi bil na to pozabil, ko te toliko časa ni

Tudi ostale je že skrbelo. No, bo pa sedaj bolj veselo, mi je dejal z vidnim zadovoljstvom.

"Letos bo pa ata brez naju gođoval, sem ga opomnil čez čas."

"Mislim, da je to leto zadnje. Če bo božja volja, bomo prihodnje zopet vsi skupaj, kot nekđaj."

"Pojdi z menoj na malo molice", me je povabil, kot navadno, kadar me je hotel presenetiti s čim boljším.

Šel sem.

Dolgo sva govorila v skromni, toplo zakurjeni izbi; o atu, domačih in vsemogočem. Tako zgovoren je bil tisti večer, kot navadno ni bil. Razkrila sva si najglohlje skrivnosti, o katerih prej nisva nikdar govorila.

Pozno sem odhajal od njega. Vso pot sem premišljal njegove besede, ki mi jih je zaupal.

Šele sedaj sem mogel prav razumeti njegov značaj in domnati njegove vzore ... od katerih sem bil sam tako, tako daleč. Takrat sem šele spoznal njegovo veliko skrb in ljubezen do mene, katere pa mu nisem znal vračati. "Nikar, da je to leto zadnje, ..." si mi dejal takrat. Toda ti si upal zadnje brez dragih domačih, ne pa zaanje med nama.

In sedaj je že drugič sv. Miklavž od takrat - tebe pa ni...

Ali se res ne boš več vrnil večer, brezskrben in lep kot takrat?

Isti:

Čuješ li, brat?

Svetonočni zvonovi poje kot takrat
in zvezde utrinjajo v svetli se noči,
gloria v zborih doni kot takrat,
goreča molitev se dviga v koči.
Čuješ li, brat...?

Prostor v kotu čaka te prazen,
kjer jaslice lepe si stavljal nekđaj,
proč šla je sreča, vsi šli smo narazen
in manica joče - te kliče nazaj.
Jo čuješ li, brat...?

Ovčke postavlja zdaj sestrice sama
katere postavljaj ti si takrat
Ob hlevčku zdaj moli in joka za nama;
"O pridite k meni vsaj še enkrat!"
Jo čuješ li, brat...?

Čuješ li, brat
pešem zvonov, ki plava prek trat.
Njih melodije, ki večno so nove,
niso li iste kakor takrat -
- mar li ne segajo tudi v grobove...?
Povej mi, o brat!

Zdenka:

Zgodi se

noč je razsvetljevalo januarsko zvezdnato nebo. Zvezde so migljale in mežikale na njem; zdaj pa zdaj je zdrsel po nebu svetel utrinek. Pojavil se je nenedoma iz teme in praznine, v širokem loku je potem zakrožil po nebu in izginil. Tih, zakrbtnen mraz je silil za nohte, rahel veter je vel skozi grmovje. Suho gabrovo listje je šelestelo v njem, kot bi bilo iz stanjola. Ostro je škripal sneg pod nogami, slabo razhojena cesta se je komaj razločila v temi.

Dve postavi sta se skoro neslišno spenjali navkreber proti vasi. Izvidniča! Ohlapen vojaški plašč je zakrival sloko postavu. Izza dvignjenega ovrtnika je živo žarelo dvoje prikupnih oči. Lepe, komaj vidne poteze nekam otožno priostrene. Čepela je visoko dvignjena in na gledkem čelu med obrvmi je začrtana rahla gubica.

Noga se podzavestno pomika. Oči so zasanjane nekam v višavo, kjer je pravkar ugesnil velik utrinek in nato še eden. Tu je vas! Posluhi! Vsenakoli vlada grobna tišina. Sto korakov nižje škriplje sneg, vos se za izvidnico pomika navzgor. Vas je prazna in mirna, o sovražniku ni nikakega sledu.

"Počakaj me tu, Milan", je dejal Drago, "v onole hišo stopim in poižvem". Pognel se je okrog vogla in potrkal. Lešcerba v izbi se je nemirno zazibala; plah glas je vprašal: "Kdo je?"

"Drago!" se je glasil odgovor. Kijuč je zaškripal, vrata so se odprla.

Duh tople domačnosti je planil iz sobe. Drago je truden omahnil na klop, puška mu je zdrsnila z ramen, ustnice so stavljala običajna vprašanja, duh pa je bil čisto drugje.

Toplota ga je prevzela. Ljubka postava je priplula nekje iz daljave in se tesno prižela k njemu. Okoli njega je vzvalovilo novo življenje; "Kako bo lepo!" je šepetalo srce, ustne so govornile čisto nekaj drugega. "Koliko jih je?" V katero smer? "S kakšnim orožjem?" - Ura na steni je leno tiktakala. Zunaj vasi je skovikala sova, poleg nje še druga in na nasprotnem koncu tretja. Kaj je to? -

Izdajstvo! - Privid se je razblinil v nič, roka je zgrabila za puško. Drago je skočil pokonci in planil proti vratom. Divje so zaregljale strojnice in po durih je zabobnelo kot toča po strehi.

"Naglo, reši se!" mu je klicalo iz daljave.

Planil je skozi vrata... Prepozno! Začutil je skelečo bolečino, sam ni verjel kje. Kolena so se zašibila, klecnil je...

Zopet je prišel k zavesti. Privezan je bil le k drevesu. V gozdu je plapolal ogenj. Pošastne postave so ko spake plesale okoli njega. Udarec je padel za udarcem. Bajonet mu je prebodel lice iz desne v levo. Puškino kopito ga je udarilo po nosu in mu ga zdrobilo. Oči so bile zalite s krvjo, a ostale so uprte v daljavo. Tam med svetlini zvezdanih so se risali znani, ljubi obrazi... Naglo so bežali v daljo, postajali so vedno manjši. Njegove trudne oči so jim pa klicale; "Zbogom! Na svidenje! Kmalu, kmalu - - -"

Končno je ostal le še šarni križ, ki se je raztegnil preko nebes. Kristus se je sklonil raz njega in mu podal roko.

"Zgodi se Tvoja volja!" je šepnilo trudno srce in zastalo.

Dragota amo pokopali, Strašno je bilo razmesarjeno nje-

govo telo. Ubogi naš fant! Ni Ti bilo usojeno uresničiti svoj sen, kajti domovine ukaz, je velel drugače. Ob težkih zvokih žalne pesmi so spremili izmučeno telo k zadnjemu počitku.

In glej! V črnino odeto sem videla tam med spremstvom tudi ono postavo, ki je bila vsak trenutek v tvojih mislih in vselej zvezda tvojih sanj. Solze so ji tekale po bledih licih, a ustne so šepetale tvojo poslednjo molitev: "Zgodi se..."

Hinko:

Tirolskim goram

Pozdravljene gore!
Ko gledam vas, vse lepe v novem snegu,
v nebo kipeče
in v meglice nežne povite kakor dete,
drhtim od tihe sreče...
Saj našim ste goram sestre:
- vse čiste ste in svete.

Pogled na vas
srce mi dviga k Bogu,
ko tavam truden, neprespan,
v spomine mračne zakopan,
po tistem logu. - - -

Gore tirolske, božje zemlje kras!
Vrhovi vaši kažejo v nebo,
kjer dom pripravljen je za nas,
izgnance rodne grude, domovine -
dom večni in krasan, a v njem nekdo,
ki Oče naš se imenuje:
On ve za naše silne bolečine...

Pozdravljene gore!
Pod vami v mah pogreznem naj glavo,
a ve pošljite vetrič, da zaziblje
v spomine lepše me, zapre oko
in z lic obriše mi solze.

Riko:

Sveti večer v tujini

Sneži... Polahko še sneži --
pobeljena je cesta,
pobeljen dol je, hrib in breg,
le zvon se čuje iz mesta.
Prisluhnem v noč...
Čuj iz daljave zvoke,
sanjave, mehkooke...
Poznan je glas domačih lin,
poznan je glas srebrni.
Pred mano inevi črni
in zginjajo in sreča le
zajeti hoče mi sice.

Saj sveta noč je danes!
O, noč pričakovana,
o, noč človeštvu dana!
Saj rojen nam je Rešnik,
luč, upanje in mana
v rešenje vseh poslana

In misel tja v kot hiti
prea jaslice domače,
kjer mati ljubljena kleči
in Bog, pred pabo plače,
Zgubila vse je, kar nakoč
je njo srčno ljubilo,
a zdaj pa vse se ji na mah
le v sanje spremenilo.
Usliši, Bog, te prošnje glas,
usliši jo in reši nas,
pripelji v domovino!
Njo ljubimo edino!
Mir svoj razlij in blagoslov
na naš slovenski rodni krov!

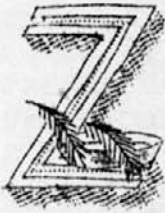
Sneži, nalahno še sneži
in v solzah se loskeče,
v očeh od tihe sreče...

Zvoni: bim, bom... Oj, zbogom, dom.
Oj zbogom, noč presveta,
zdaj zemlja je oteta!

š.š.

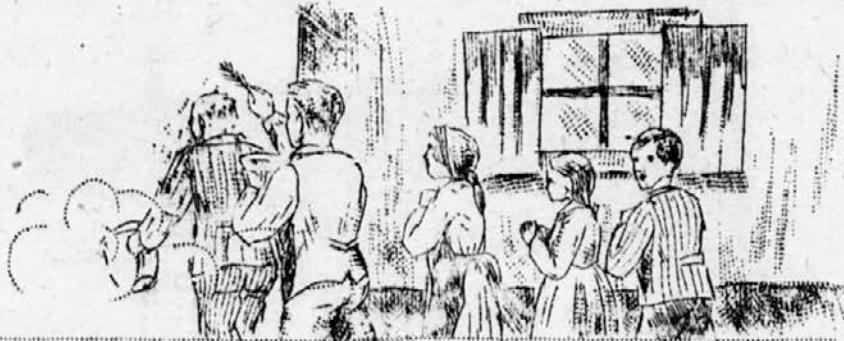
BOŽIČ V ZG. BRNIKU

ame je božič najlepši praznik v letu.

Že ko se prične adventna doba, štejem vsak dan dneve, da vem, koliko dni je še do svetega večera in do lepih običajev, ki so s tem časom združeni. Adventni dnevi se neskončno vlečejo, posebno še, če ni snega. Božič brez snega in mraza ni tako lep, kakor če je vsa narava pokrita s snegom in da nad vsem kraljuje hud mraz. Že nekaj dni pred božičem sva šla vsako leto s sestro v gozd po mah, da se do svetega večera nekoliko osuši. Pregledala sva družinico pastirjev in čredico ovac, ako je morda kdo potreben kakoga popravila. To je bilo dela, ki sem ga opravljal z veseljem in skrbno brez vsakega godrnjanja. Mnogo dela je imela tudi mama pred prazniki s čiščenjem, pospravljanjem in peko. Pri nas je taka navada, da gospodinja peče kruh v noči pred svetim večerom. Biti mora sama. In to zato, da bi se kdo ne čudil, lepim in dobrim poticem. Ako bi se jim namreč kdo čudil, med časom, ko jih mati deva v peč, bi potice škodile vsakemu, kdor bi jih jedel.

Pred svetim večerom začnemo graditi jaslice in sicer vedno tako, da so do zvonjenja avemarije že postavljene. Ob avemariji ne sme goreti v hiši nobena luč. Ko pozvoni avemarijo, vzame oče iz peči, v kateri se je pekel kruh, žerjavico, ki se je ohranila še od jutra. Nato jo dene v lonec, ki je bil nalašč za žerjavico in nanjo natrese dišečega kadila. Ko se je začelo kaditi iz lonca, ga je vzel v levo roko, z desno se pa prekrižal, začel moliti avemarijo in šel skozi vrata. Za očetom smo se lepo razporedili vsi otroci in molili. Ko je končal s pozdravi Mariji, je začel dodajati očenaše za srečo pri živini, za polje, zdravje itd. toliko časa, dokler ni blagoslovil s kadihom in ni pokropil z blagoslovljeno vodo vseh predmetov zunaj in znotraj poslopja. Nazadnje smo šli v hišo in šele takrat prižgali luč, ki je morala potem goreti vso noč. V hiši je oče še enkrat natresel kadila na žerjavico. Posodico z blagoslovljeno vodo pa je najstarejši sin postavil na mizo. Nato smo se vsi z njo pokrižali. Oče je morda kje na kaki kljuki visela obleka, jo je oče, takoj snel in dal mami, naj jo odnese iz sobe. Ker kolikor kosov obleke visi na sveti večer v sobi, kjer so postavljene jaslice, toliko kož živine bo viselo čez leto, ki bo zaradi bolezni poginila. Oče je tudi prepovedal sestri, da gotovo ne bo od svetega večera do Štefanovega jutra pometala sobe. S pometanjem bi pometla vso srečo za prihodnje leto. Nato je mama prinesla

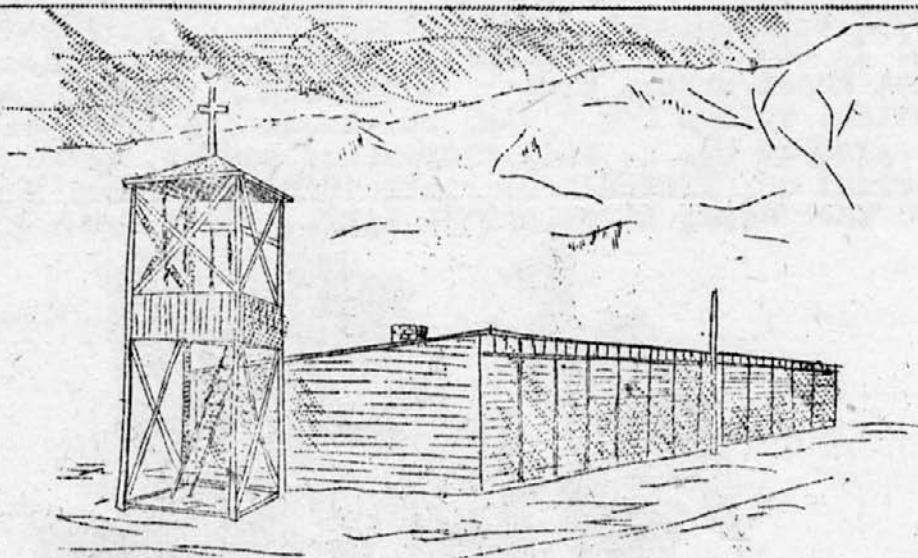

mrzlo večerjo in jo postavila na vogal mize. Ne na sredo, kot običajno. Bili so kuhani krhlji in potica. Prinesla je tudi prtnjak, ki je ležal na mizi do poldneva svetega dne. Na sveti dan ga je pred kosilom vzela z mize in ga spravila v miznico, kjer je ležal do praznika sv. Treh kraljev. Po večerji smo vsi poklekili okrog jaslic in zmolili vse tri dele svetega rožnega venca. Ko smo odmolili, se je izvila iz prsi najlepša božična pesem: "Sveta noč, blažena noč" in za njo še veliko drugih.

Mama je začela pripovedovati razne zgodbe o svetem večeru in nas svarila naj pazimo, da ne bo kdo med potjo padel, ko bomo šli k polnočnici, ker tisti bo namreč v prihodnjem letu umrl. Vsako leto nam je povedala tudi pravljico o prekletem gradu, katerega razvaline se še danes vidijo. Pravila je, da je v onem gradu živela graščakinja, ki ni hotela iti v cerkev, odkar so prenesli faro iz Šmartna v Cerklje. Nekoč je zahtevala od kmetov, naj kupijo škrlata in z njim pogrnejo pot od gradu do fare Cerklje. Namenila se je iti k sveti maši. Ko so kmetje z veliko težavo spravili skupaj toliko denarja, da so mogli kupiti škrlata in ga pogrniti po poti, se je graščakinja premislila in se zaklela, da se rajši spremeni v kačo, kot pa da hi šla v Cerklje k sveti maši. Oni dan popoldan se je sprehajala po gozdu. In ko je bila žejna, se je sklonila, da bi pila vodo. V tistem trenutku se je spremenila v kačo, ki je izginila plazeč se med skalami, hkrati pa je izginil tudi njen grad, samo temeljni kamni so še ostali. Rešil jo bo pa desetletni Flegarjev sin, ki bo šel na sveti večer opolnoči k potoku in bo udaril kačo trikrat po glavi z enoletno leskovo palico. V istem trenutku se bo kača spremenila v črno oblečeno ženo in se mu bo zahvalila za rešitev ter mu dala v zahvalo grajske ključe. Grad bodo zopet postavili in postal bo njegova last. To pravljico pripovedujejo pri nas na sveti večer po vseh hišah.

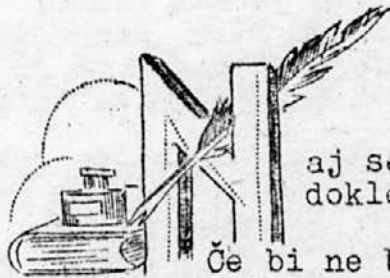
Ko so se oglasili močni streli možnarjev, ki so se oglasali vsakih pet minut od enajste do dvanajste ure, smo se odpravili k polnočni maši. Doma je ostala samo mama. Ko smo se vrátili, so nas na sredi mize čakale pečene krvavice, ki jih je mama medtem, ko smo bili pri polnočnici, spekla. Ko smo drugič povečarjali, smo še nekaj časa kramljali in nato pospali po klopih in za pečjo. Saj tudi svetá družina ni spala na posteljah.

Sveti dan je bil take velik praznik, da nismo smeli iti nikamor drugam, kot le k sveti maši. Zato pa smo tudi prejeli obilo blagoslova od Novorojenega.

n. t.

150 LETNICA ČOPOVEGA ROJSTVA

aj se učenost in ime, čast tvoja, rojak ne pozabi dokler tebi drago v Kraj'ni slovenstvo živi!

Če bi ne bil Čop ničesar napisal, nam ne zapustil nobenih pisem, bi se morali vendar zamisliti ob treh pomembnih Prešernovih pesnitvah, ki nosijo njegovo ime nad veličino moža, ki ga sam Prešeren imenuje "velikana učenosti", ki ga slavi kot svojega mojstra in vodnika.

Matija Čop se je rodil 16. januarja 1807. v Žirovnici na Gorenjskem. Prvi pouk je dobil od upokojenega duhovnika Jož. Pogačarja, jeseni leta 1807. pa ga je oče peljal v Ljubljano, da bi še tam hodil v normalko.

Ko pa so prišli l. 1809. na Kranjsko Francozi, je zbežal domov. Tu ga je poučeval mladi ljubljanski profesor Janez Kersnik tako uspešno, da je postal l. 1809, ko se je vrnil, odličnjak. Naslednje leto je prestopil v gimnazijo in v štirih letih dovršil tretje leto filozofije - estetiko.

Njegovo pismo profesorju Ramovšu kaže, da je imel že tedaj zelo trezno in zrelo sodbo o literaturi. Ko se je naslednjega leta vrnil v Ljubljano je po materini želji stopil v bogoslovje, kjer je med drugim poslušal tudi Metelkov pouk o slovenščini. Ker pa ni imel veselja za duhovski poklic je l. 1819. zaprosil za mesto profesorja nemščine v Zadru. Imenovali so ga za profesorja v Dubrovniku, a je službo odbil.

Šele naslednje leto - bil je tretje leto bogoslovec - je dobil

službo humanitetnega je užival vsestranbil tudi pri dijakih na Reki je bilo za se je pri angleškem ne, dočim je bil prenjegov učitelj za Ko je l. 1822 cesar karlovški okraj Hrtamošnje avstrijske Dalmacijo ali Istro, to humanitetnega preje seznanil s poljin literaturo.

profesorja na Reki. Tu sko spoštovanje in je priljubljen. Bivanje Čopa važno zato, ker konzulu naučil angleščine profesor Bazilij Klučenko poljščino in ruščino. Franc vrnil reški in vaški krajini in so uradnike predstavili v je Čop zaprosil za mesefesorja v Lvovu. Tu se skim in ruskim jezikom

Čop pa je tudi v tujini ostal v zvezi z domom. Andrej Smole mu je vedno poročal o knjižnih novostih in ga drezal, naj kaj "kranjsko" piše.

Sreča za naše slovstvo pa je bila, da se je l. 1827. vrnil v Ljubljano. Naslednjega leta je postal začasni, 1830. pa stalni knjižničar na licejski knjižnici. V nekaj letih je knjižnico na novo uredil, se trudil za redno prihajanje novih knjig in bil prvi ljubljanski knjižničar, ki se je zavedal, da spada med njegove glavne naloge; zbiranje slovenskih in drugih slovanskih knjig.

Ko je prišel 1828. v Ljubljano še Fr. Prešeren, nista mogla največja slovenska duha svoje dobe mirovati. Osnovala sta "Kranjsko čebelico", ki je prvič izletela na pomlad 1830. Urednik in izdajatelj je bil Miha Kastelec, glavni čebeličarji poleg Pre-

šerna pa še: dr. Jakob Zupan, Blaž Potočnik, Andrej Smole in drugi. Duša podjetja pa sta bila Prešeren in Čop, ki ga je kot cenzor branil proti intrigam nasprotnikov. "Čebelica" je bila namenjena predvsem za slovensko, nemško vzgojeno izobraženstvo, ki ga je hotelo opozoriti na slovenski jezik in zbuditi zanimanje za napredek slovenske poezije.

Kopitar, ki je hotel, da bi brezpogojno posnemali srbsko narodno poezijo, je nastopil proti "Čebeličarjem", ki jih je odločno branil Čop; hotel je Slovencem ustvariti umetno poezijo.

Poleg tega je pa še tedaj divjal abecedni boj, ki sta ga pričela v celovski "Carinthiji" Zupan in Burger. Prvi proti metelčici, drugi za njo. V III. zvezku "Čbelice" je posegel v abecedno vojsko še Prešeren, ki jo je v sonetu "Kaša" imenoval - pravdo o oslovi senci. Nato pa je posegel v mes še Čop, v opombah prevoda spisa Čelakovskega, ki kaže slovenski javnosti pomen Čbelice in pesnika Prešerna in hvali njegovo sodbo o tem prepiru. Še huje je nastopil Čop z razpravo "Schlowenischer ABC - Krieg". Na neznanstven odgovor je odgovoril z "Slow. ABC Krieg Nr. 2". Nato se Metelkovci niso več upali ugovarjati. Hučo je nastopil Kopitar, na kar je Čop zopet odgovoril in končno zmagal, da je bila Metelčica vladno odpravljena iz šol.

Za vsem tem bojem pa se je skrival še drug, zakulisen boj za IV. zvezek "Čbelice". Janzenistični duhovnik in cenzor slovenskih knjig je dosegel, da so ovrgli Čopovo cenzuro, ter poslali rokopis vrhovnemu cenzorju Kopitarju. Ta je hotel Pavškovo ovadustvo opravičiti, toda Čopu se je posrečilo, da je njegove zanke raztrgal in Čbelico izdal l. 1834. Radi tega se je cenzorstvo omajalo, in Kastelec ni upal dati V. zvezka v cenzuro do 1848. leta, ko je Čbelica rojila petič in zadnjič.

Neprecenljivih zaslug za naše slovstvo pa si je pridobil Čop, čeprav kot pisatelj ni deloval za in se radi zgodnje smrti in svojega odlašanja ni mogel razviti. Bil je najpomembnejši prijatelj našega Prešerna in mentor, s katerim je bil že znan od otroških let. Kot mož obširne svetovne vsebine in filozofske izobraženosti je bil kot nalašč za to, da bi bil vodnik pesniškega genija po svetovnem slovstvu.

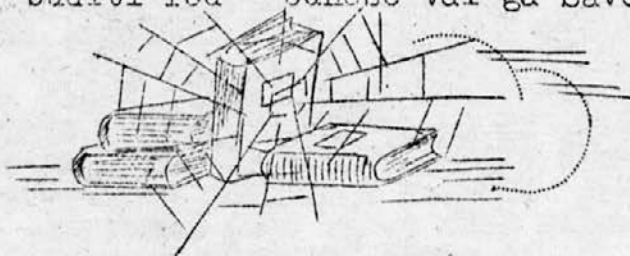
Ko je 6. jul. 1835 iskal s prijateljem Kastelcem hladila v Savi, so ga zagrnili valovi in Prešeren, zrel in izkušen mož je zajokal ob njegovi tragični smrti in mu, kot nobenemu drugemu postavil tri neumarjoče spomenike.

Popolnoma se je izvil iz neuslišane ljubezni zmagovito k novemu pesniškemu delu. Bil je to Krst pri Savici, spev o njem in prijatelju.

Črtomirov duhovni preobrat Prešerna, ko se je iz človeka, ki veruje v ustvarjalno moč ljubezni, spremeni v človeka, ki hrepeni po miru, smrti in grobu.

Tako je Prešeren postavil častno in trajno mesto v naši kulturi in slovstveni zgodovini velikemu Slovencu - Čopu, ki

Pero zastavi komaj, stare S L A V E
buditi rod - odnese val ga Save.

Re-Ma:

Budizem.

udizem se je začel razširjati v zadnjem tisočletju pr.Kr. in sicer v Indiji.

Buda je zgodovinska osebnost, princa Gotana iz rodbine Sakijev v Nepalu. Deloval je kot pridigar, asket in učitelj. Buda, kakor se je sam imenoval je tisti, ki pozna in so ga pozneje imenovali tudi ostali tako, se je hotel dokopati do spoznanja, kako sebe in ljudi oprostiti zla, odrešiti. Učil je, da pride človek v odrešenje z vstopom v Nirvano. Budisti namreč primerjajo Nirvano z krščansko "vita aeterna". Buda ni bil popolni pesimist, učil je le nenavezanost na stvari. Zato zahteva njegov nauk mnogo odpovedi. Njegov vzor je samostansko življenje, ki sloni na dveh načelih:

- 1) Priznati Budo
- 2) priznati daro, t.j. njegov nauk
- 3) priznati sango, t.j. skupnost budistične vere.

Znanih je zlasti pet Budovih zapovedi: ne ubijaj, ne kra- di, ne nečistuj, ne laži, ne pij opojnih pijač. Najbolj privlačuje budizem radi svoje krotkosti, dobrote in sočutja do bližnjega. Budistom je od naših svetnikov najbolj priljubljen sv. Frančišek Asiški. Na Japonskem so celo Budisti celo ustanovili: Budistično frančiškansko družbo.

Današnji budizem v glavnem še vedno temelji na budističnem nauku, ki je obsežen v budističnem sv. pismu. Glede na razpolago in življensko aplikacijo budističnega nauka so se budisti razdelili v dve šoli:

Prvotna je Hinayana (mali voz), potem pa Mahayana (veliki voz). Bistvena razlika med njima je v tem, da mali voz uči skrajni individualizem, to je težnje za zgolj osebnim odrešenjem in po lastni zaslugi, medtem ko ima veliki voz za glavni cilj odrešenje vseh ljudi. Mali voz nadalje pričakuje odrešenje od osebnega prizadevanja, veliki voz pa po milosti budističnega odrešenika, ki bo dal vsakemu milost, kdor koli ga bo prosil. Toda ta odrešenik je le brezosebna višja, a resnična bivajoča bitnost. V malem vozu je mogoče doseči Nirvano le menihom, ki se imenujejo bonci.

Bonec sme imeti pri sebi le najpotrebnejše stvari za življenje: posodo za beračenje, britev, ki se z njo obrije ob vsaki polni luni, glavo in obrvi. S seboj ima cedilo s katerim precedi vodo, da ne popijo z njo vred kakega živega bitja. Zjutraj vstane zarana in sicer, ko je toliko svetlobe, da more razločiti žile na roki. Nato gre po miloščino, zaviti v rumeno haljo od hiše do hiše. Pri vratih hiše spusti gospodinja v pozlačeno kupo, ki jo bonec nudi naproti, riž, zelenjavo, sadje, včasih tudi denar. Vrniti se mora še pred poldnevom. Kajti popoldne mu je prepovedano zaužiti kako gosto jed. Zjutraj in zvečer se tudi udeleži molitev v svetišču. Z podvitimi nogami na klasičen način sedi pred ogromno Budovo soho, pred njo pa gore sveče in palčice kadila in bere molitve napisane na široke palmove liste. Štirikrat na leto uči vernike učiteljevih zapovedi in sicer ob luninih spremembah. V deževni dobi od junija do oktobra zapusti samostan in gre pridigar.

V suhi dobi pa mora poromati na grič Phra Bat blizu Lobpuri, da tam počasti odtis Budove noge.

Novinec je sprejet v samostan z veliko slovesnostjo. Kandidat prijezdi do samostanskih vrat na konju, oblečen v belo in okrašen s cvetjem. Spremljajo ga prijatelji in sorodniki, ki mu poklanjajo obilne darove. Ob zvokih cimbal in bobnov gre trikrat okoli svetišča in nato vstopi. V sredi svetišča sedi na svilenih blazinah glavni bonec in drugi njemu ob strani in strme v novo došlega molče in dostojanstveno kot številne pozlačene sohe, ki jih je svetišče polno. Po kratkem zaslišanju med katerim kandidat pove svoje dobre namene. Nato sleče belo tuniko in si nadene rumeno haljo. Končno obljubi, da bo zvest samostanskim pravilom. Tako postane bonec. Kadar se bo tega življenja naveličal bo prav tako preprosto zapustil samostan, kakor je vanj vstopil. Obesil bo meniško haljo na drevo "bo", ki je posvečeno Budu, da bo veter in dež poskrbel za to, da se raztrga in uniči.

Tako je življenje bonca, ki uživa pri siamskem ljudstvu tak ugled. Na videz je tako življenje res poduhovljeno. Bonec je često brez prave izobrazbe, vedno prost, da se vrne v svet, preživi velik del svojega časa v sladkem brezdelju. Skrbi samo zato, da na zunaj izpolni predpise stroge redovniške discipline.

Vendar ima bonec pri svojem ljudstvu tak ugled, da se mu najvišji državni dostojanstveniki in uradniki umaknejo s poti. Povabljeni so k vsem javnim in državnim slovesnostim, kjer jim pripada prvo mesto. Prav tako prisostvuje bonec pri vseh slovesnejših dogodkih v življenju družin in posameznikov: od prvega blagoslova, ki ga da novorojenčku nekaj dni po rojstvu, do dne ko truplo umrlega zgori na gnanji. Zadnja želja siamskega budističnega vernika je, da bi mu stal ob smrti postelji in molil. Njegovo največje upanje je, da bi se v prihodnjem življenju rodil v deželi, kjer so bonci.

Željko:

Moji ideal

Kakor je čisto in modro nebo,
kakor so čiste in jasne planine,
kakor so čiste morja gladine,
- tako naj bo čisto moje oko!

Kakor so svetle zlate zvezde,
kakor je svetlo sonce žareče
in kakor luna, ki se v noči leskeče,
tako naj bo svetlo moje srce!

Kakor je čista modrina nebà,
kakor so čiste snežne gore,
kakor je čista gladina morja,
- tako naj bo čisto oko in srce!

Dr. F. Mihelčič:

Evropska HOLIZEM

Bili so časi, sedaj so zamrli, ko so naravoslovci, močno, da, kar preveč poudarjali individualno vrednost poedinca, njegovo polno neodvisnost v naravi, ki so jo smatrali za skupek, agregat živega in neživega. To je prihajalo zlasti do izraza v spisih mehanistov in materialistov, posebno še v vseh zagovornikov descendance. Pa tudi poizkusi, ki so jih pripravljali s poedinimi, iz lastnega okolja vzetimi rastlinami in živalmi ter jih postavljali v novo, zanje po vsem tuje okolje, da so opazovali njih odgovarjanje, nakazali njihovo veliko vero v popolno neodvisnost in samostojnost individua, posidnega bitja. Vse to je šlo seveda v račun njihovemu materialističnemu nazoru.

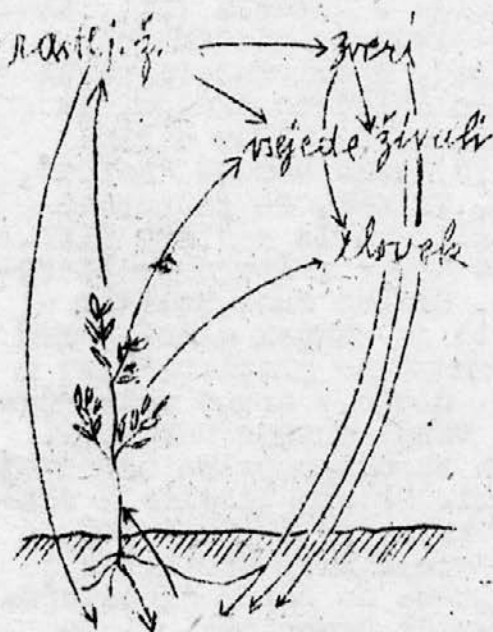
Dandanes so se časi spremenili; ne le, da sodobni znanstveniki obsojajo tako gledanje na stvari, kot bi bile samreč druga ob drugi brez kakih zvez druga z drugo, obsojajo tudi poizkuse z živimi bitji, ki jih iztrgajo iz okolja, ter presadijo v tuje okolje. Vsako bitje, tako pravijo sodobni znanstveniki, ima svoje okolje, je zanj preračunano, si ga skuša prisebiti in je v svojem sestavu in življenju odvisno od okolja v katerem živi. Sicer se zdi, da si navedene trditve, "živo bitje je odvisno od okolja" in "bitje si ustvarja lastno okolje", nasprotujeta, pa si ne, kajti vsako bitje je ustvarjeno za neko določeno okolje, ki si ga oblikuje, oziroma skuša oblikovati na sebi lasten način.

Kaj je torej "holizem"? Ime je iz grške besede "holos", kar pomeni "cel". Holizem je namreč nauk, ki uči, da je narava celota, podobna nekakemu tkivu, ki je sestavljeno iz nešteto niti, ki druga drugo podpirajo, dopolnjujejo, se druga z drugo prepletajo in končno vse skupaj sestavljajo tkivo. Slično tudi holizem o naravi, ki mu je celota, enota, odnosje, to je skupek odnosov med živimi stvarmi in neživo naravo, v tem odnosu se prepleta živo z neživim in je drugo na drugo preračunano, drugo v drugo vokvirjeno, tako, da povzroči vsak nasilen poseg vanj, motnje v celoti. Holizem je v opreki z mehanizmom; kajti le ta uči popolno samostojnost bitij, holizem pa odnositeljnost med njimi. Sklepa takole: V vsakem bitju je sleherni stanica samostojna enota, je obenem del višje enote staničja; prav tako staničje sicer zase enota, pa je istočasno del višje enote, ki je organ, le-ta je zopet samostojna celota, toda je obenem del višje celote, to je organizma, ki je sicer individuum, toda vendar člen višje enote in celote, nekega odnosja, ki je travnik, gozd, ribnik, reka morje, to odnosje pa je, čeprav samostojno, vendar del višje celote, pokrajine, zemskega pasu in končno vse zemlje itd. Holizem gleda v naravi neko organizacijo, nekak organizem, v nasprotju z mehanizmom, ki vidi v njej vsoto, agregat, skupek živih in neživih delov narave. V tem or-

ganizmu, ki je narava, se vse prepleta, dopolnjuje, stvar potrebuje stvari, neživo živega in živo neživega; druga na drugo vpliva, nižje služi višjemu in višje vpliva zopet oblikujoče in izpopolnjujoče na nižje. Neživo in živo je preračunano drugo na drugo. Žolna n.pr je v svojem ustroju gozdna ptica; njeno telo, njeni udje, noga, kremplji, kljun, vrat, glava, letanje, perje, jajca itd. so preračunani za tak način življenja v gozdu, kot ga živi žolna. Poljski škrjanec je poljska ptica, in je v vsej svoji zgradbi, v svojem ustroju preračunana na življenje na polju; celo barva njegovih jajec je primerna za gnezdenje v poljskih razorih. Ne moremo si misliti žolne, take kakršna je na polju in ne škrjanca plezati po gozdnem drevju.

V tej tesni povezanosti živega z neživim nam govori obtok snovi, bodisi ogljika, dušika ali katerekoli druge snovi. Vzeti hočem iz vsega le dva primera; rodovitna humozna ali črnična zemlja v gozdu nastane po sodelovanju nežive prirode rastlin in živali, ki dajejo iz razpadlih kamenin nastali pusti in nerodovitni zemlji rodovitnost. Njihovih odpadkov in razpadkov se namreč polastijo plesni in glive ceppljivke, razne žuželke in njihove ličinke, črvi in druge drobne živali, ki jih kar mrgoli v gozdni zemlji. Po delovanju teh dobi zemlja potrebne hranilne snovi, ki se jih potem polasti rastlina, da se more uspešno razvijati. Če bi rastlinskih in živalskih odpadkov in razpadkov ne bilo in če bi se jih naštetih organizmi preoblikujoč, ne polastili, bi v zemlji vkoreninjene rastline hiralale. Zato stremi današnji študij zemljegojstva za tem, da išče načina, kako povečati število, teh v zemlji živečih bitij in pospešiti njihovo delovanje.

Fa še drug obtok snovi si oglejmo. Slika nam skuša prikazati na nazoren način ta obtok. Zelena rastlina služi rastlinojedim živalim v hrano; rastlinojede živali so plen mesojedih zveri, obojih pa se polasti človek in vsejeda živali. Odpadki in razpadki zveri vsejedi živali in rastlin priosejajo sbratljjo, kjer dajejo zopet hranilne snovi, s katerimi se okoristijo druge rastline (glej sliko).

Tako vidimo, da vlada med živo in neživo prirodo odnosje, kar potrjuje nauk holizma, da je narava nehalota in enota. Isto, le v manjši meri vidimo v odnosju med cvetlicami in žuželkami. Cvetlice potrebujejo žuželke oprašiteljice in žuželke potrebujejo cvetlice, ki jim dajejo hrano, medicino in polod. Brez teh bi ne mogle živeti. Tesnejše odnosje vlada med v sožitju živečimi rastlinami, živalmi in rastlinami ter živalmi. Ene so navezane na druge in bi druga brez druge ne mogle obstati. Toda mogli bi v potrdilo tega, celost narave potrjujočega odnosja, na-

pisati še nešteto primerov iz rastlinstva in živalstva (parazitizem, sprofitizem), vpliv podnebja, na tla in rastje ter obratno.

Kakor dandanes, tako je bila v preteklosti narava celota. Ko je bilo v zraku malo kisika, so uspevale glede kisika malozahtevane rastline, te s svojim delovanjem večale množino kisika v ozračju in s tem pripravljale ugodnejše okoliščine za rastline, ki potrebujejo večjo množino kisika. Le-te so dale

možnost, da se je razvilo živalstvo, ki se je hranilo z njimi in za tem živalstvo, ki se je hranilo z živalmi.

To je torej nauk holizma: narava je božje tkivo, enota in celota, v kateri ni nič neodvisnega, nič samostojnega, vse se prepleta, vse se dopolnjuje, nič ne živi drugo ob drugem, temveč le drugo z drugim, kjer pospešuje ali ovira njegovo življenje in udejstvovanje.

In kaj pravi k temu krščanstvo? Holizem je nauk v smislu krščanstva, kajti holizem kakor krščanstvo vidita v naravi neko delo višjega Uma, ki razodeva načrtnosti, namernosti in smotrnosti v naravi svojo neskončno popolnost, v kateri se neizmerna globina in pestrost kreposti družijo v čudovito in nedoumljivo enotnost.

Šah poznaš: šahovska deska je razdeljena na 64 polj, 32 belih in 32 črnih kvadratov. Izumitelju te igre - ime mu je bilo Sessa - je bogati indijski kralj ponudil za odkup igre pravice, da si sme sam izbrati kakršno koli nagrado. Pretkeni Sessa je prav skromno prosil: "Veliki kralj! Če si res tako navdušen nad mojo igro, kot praviš, potem mi dovoli, da ti povem eno: Na prvo polje mi daj eno pšenično zrno, na drugo polje 2 zrna, na tretje polje 4 zrna, na četrto polje 8 zrn itd., za vsako naslednje polje mi daj dvakrat več zrn kot za prejšnje." Kralj je začudeno gledal izumitelja ter ga pomiloval, češ za tako odlično igro pa tako smešno nizko ceno. Zviti Sessa pa je skromno vztrajal pri svoji zahtevi. Tedaj je kralj velel svojim služabnikom, naj greo takoj v kašče ter naštejejo zahtevano plačilo. Cni so odšli, kot jim je bilo ukazano - in se danes bi ostali v žitnici, ko bi... Saj naročila sploh ne bi mogli izvršiti. Zakaj žita bi prej zmanjkalo - pa bi tudi časa in ljudi...

Nemogoče, boš dejal. Pa premisliva!

Število pšeničnih zrn bi bilo za posamezna polja: 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, 256, 512, 1024, 2048, 4096, 8192, 16384, 32768, 65536, 131072, 262144, 524288 (zdaj sva šele pri 20. polju) itd. Na 64. polje bi bilo treba položiti 9 223 372 036 854 775 808 (beri: 9 trilijonov 223 372 bilijonov 36 854 milijonov 775 808 zrn.) Za vseh 64 polj bi bilo treba naštetih čez 18 trilijonov pšeničnih zrn.

Vzemi zdaj (zaradi enostavnjše računanje), da je vsako pšenično zrno dolgo 10 mm, debelo oz. široko pa po 2 mm, t.j. da je vsako zrno veliko 40 mm³. Potem smevareči, da gre na liter 25000 zrn (v praksi jih računajo 22 000, toda mora biti zrnje zelo lepo). Potem takem bi 18 trilijonov zrn napolnilo posodo, ki bi držala 720 bilijonov litrov. To bi bila kocka z vsebino 720 kubičnih kilometrov, ogromni zaboj, dolg in visok in širok po 9 km. Drugače povedano: Zaboj bi bil več kot trikrat višji kot naš Triglav, pa prav toliko tudi dolg in širok.

Če računava, da tehta liter pšeničnega zrnja ³4 kg, tedaj bi vse žito tehtalo 540 milijard ton. Naloživa ga zdaj v mislih (po tedanjem načinu) na kamele, vsaki po 180 kg na grbo, ter te kamele lepo urediva v vrsto tako, da bo vsaka zavzela 5 m. V tej karavani bi koračilo 3 bilijone kamel, kolona sama bi bila dolga 15 milijard kilometrov. Oddaljenost lune od zemlje računajo blizu 400 000 km, oddaljenost zemlje od sonca pa na pribl. 150 000 000 km. Torej bi bila karavana natovorjenih kamel skoraj 40 000 krat daljša kot razdalja med zemljo in luno ali - karavana bi bila 100 krat daljša nego razdalja med zemljo in soncem.

Rekla sva, da bi žito tehtalo 540 milijard ton. Naloživa ga v mislih na železniške vožove, na vsakega po 10 ton. Potrebovala bi za to 54 milijard vagonov. Reciva, da vsak vagon zavzame 7,5m prostora; potem bi bil najin vlak dolg nad 400 milijonov kilometrov. Obseg ekvatorja je 40 000 km. Torej bi se moral najin vlak oviti 10 000 okoli zemlje. In če bi ta vlak drvel mimo naju, ki bi lepo tam nekje ob ekvatorju sedela pod kako palmo, z brzino 100 km na uro, tedaj bi morala dočakati Matuzalemovo starost, da bi vlak prevozil do konca mimo naju.

Letni pridelek pšenice je bil v letih 1927 - 1931 povprečno nad 120 milijonov ton. Najinega žita pa je bilo 540 milijard ton. Da bi zemlja obrodila toliko pšenice, bi bilo treba 4 500 takih dobrih letin. To pa pove, da zemlja doslej še ni obrodila toliko pšenice, kolikor jo je od bogatega kralja zahteval duhoviti izumitelj šaha.

Ko bi kralj takole računal, kot sva zdajle mišva, bi najbrže skromnemu Sessi odgovoril: "Dragi moj, kar zahtevaš, to dobiš; toda naštej si zrna sam!" Ubogi Sessa bi še danes čepel v kašči in štel in štel...

Računsko igračkanje :

Katero koli število pomnožiš s 7, dobljenemu produktu prišteješ 2 kratnik prvotnega števila; dobljeni znesek deliš s tri, kvocientu pa prišteješ 5 kratnik prvotnega števila. dobljeno vsoto pa deliš z 8. Za rezultat dobiš prvotno število.

ZANIMIVO ŠTEVILO :

Število 142857 je kaj zanimivo. Če ga pomnožiš s 7, dobiš same enake številke v produktu. Če ga pomnožiš z 2, ali 3, ali 5, ali 6, dobiš v produktu iste številke, kot jih ima multiplikand, le v drugačnem vrstnem redu. - - - Pa še to: če razdeliš vsakokratni produkt v dva dela po 3 številke in oba dela sešteješ, - dobiš zmerom vsoto 999.

$$\text{N.pr. } 142857 \cdot 4 = 571428$$

$$142 + 857 = 999; 571 + 428 = 999$$

PRAVIČNA DELITEV :

Jože in Miha imata moko, ajdovo moko - ne dosti, ampak za enkratne žgance dovolj: Prvi 5, in drugi 3 merice. Vso to zalogo deneta v lonec in kuhata. Prav tedaj pride na obisk Jaka. Že več dni je le repo in zelje pa mu naj kdo zameri, če se kar sam povabi na žgance? - In ko so z veliko slastjo pripravili žgance iz skupne sklede, je dal Jaka 8 cigaret gostiteljema, češ za vsako merico moke 1 cigareto. Jože si brž vzame 5 cigaret ostale 3 pa pusti Mihi. Ta se čuti prikrajšanega misleč, da mu pripada polovica cigaret, t.j. 4. Zato se obrne na Jaka, ki pa odloči čisto drugače: Jože, ki je dal 5 meric moke, dobi 7 cigaret,

Miha pa, ki je prispeval 3 merice moke, dobi 1 cigareto. No, kaj začudeno sta pogledala oba, Jože in Miha. Zdaj pa odloči ti, kako je treba pravično deliti in zakaj tako!
(Rešitev prihodnjič.)

KOLIKO JE STAR ?

Na vprašanje, koliko je star, je odgovoril nekdo, ki še živi: " V letu x^2 sem bil star x let."
(Rešitev prihodnjič.)

Rešitvi :

- Zviti problem: Oče je zdaj star 48 let, stric pa 36 let.
- Deležina : 2 400 šil.

Pravilno sta rešila Gantar Kajetan in Bizjak Franc.
Zglasita se naj pri uredništvu v baraki 2/8 Za v bodoče pa: rešiti je treba ne samo probleme, temveč tudi izračunati vse nakazano računanje in pravočasno poslati.

Urednik Kotiček

Nič nisem nameraval tokrat spregovoriti, pa vendarle morem. Srečo imate, da so pred durmi božični prazniki, ker bi vas sicer moral temeljito ošteti. Tako vam pa nočem kviriti prazničnega razpoloženja in veselja.

Pravite, da ste zaposleni. Niti trenutka nimate prostega. Ne vidite se iz dela. Morda. Najbrže bi pa lahko tudi kje drugje iskali vzroke, da ne najdete za list pravega smisla. Želel in prosil bi, da na to malce pomislite, da bi mi ne bilo vedno treba vas nadlegovati, kot tokrat. Pa - brez zamere.

Kot vidite, je številka obširnejša, kot navadno. Smo namreč decembersko in januarsko številko združili. Zato smo pa bili prisiljeni zvišati tudi ceno.

Sprašujete, koliko znaša uredniška mesečna plača. Veste, toliko, da si bova kmalu kupila vsak svoj nebotičnik in podpirala peggeške študente, ki bodo takrat "zastonjkarji" po ljubljanskih hiralnicah.

Za najlepši prispevek dveh tipkanih strani, ki naj bo literarnega značaja, razpisujem si lep nagrado. Pošljite do 15. januarja.

U r e d n i k
Dva problema: Naslikaj naravo, kakor jo vidi od rojstva slepi; naslikaj smrt, kakor jo pojmuje umirajoči otrok.

Cvetka: Iskrena hvala, da ste obljubo tako imenitno izpolnili. Pa še kaj.

Amara: Nisem mogel priobčiti. Preveč naročeno se mi je zdelo. Vam tudi? Pa prihodnjič drugače.

Lojze: Vaši pesmici sta še brez prave vsebine in oblike.

Koristilo Vam bo, da se поблиže seznanite s pesniškimi merami in pa, kar je glavno: veliko vadite!

Jorgovan: Tudi Vam bi podobno svetoval. Želel bi, da si izbirate druge snov.

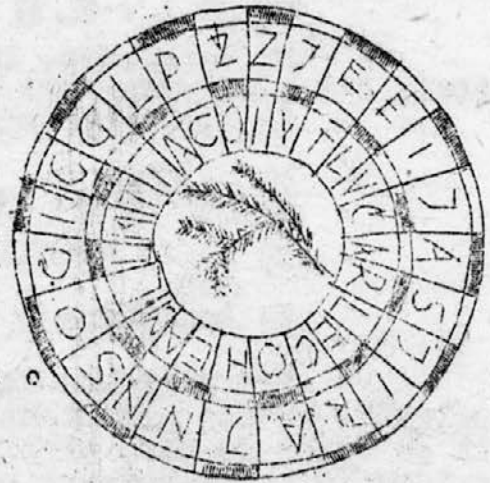
Riko: Vaše pesmi mi všeč. Pa še lep pesniške dirke. Sicer bo pa to prišlo sčas

UGANKE

1.) KONJICEK

JE		SPOL	LUČ	BO		DO
I	KA	NAM		VI	BO	SE
GA	GO	TI, NO		SE	ČU	TI
BOG	ME	VE		SVE	VAL	DIL
	NJE	NA	KAJ	RU	LA	
NAS,	KNEZ	PRI		NES	RO	O
MOD		ZA	MI	JE		DA

2.) BOŽIČNO OZNANILO

3.) ZEMLJEPISNA VERIGA

V polja od 1 do 24 vstavi besede, ki pomenijo:

od 1 do 7 slap v Sloveniji, od 8 - 10 reka v Franciji, od 9 - 13 zemljepisni pojem, od 12 - 18 mesto v Sibiriji, od 17 - 21 gora v Julijskih Alpah, od 21 - 24 gorovje v Južni Ameriki, od 23 - 3 kraj v Slovenskem Primorju.

Rešitve pošljite do 15. januarja uredništvu v baraki 2/8 Lepa nagrada izbranimu prav gotovo ne uide.

REŠITVE UGANKE IZ 2. ŠTEVILKE

1.) English Crossword:

Vodoravno: 1. Cambera, 9. P.S.

11. opal, 12. Nougat, 13. proud, 14. Ilano, 15. Himmel, 16. ever, 17. Elijah, 20. rest, 21. Tel Aviv, 24. Ami, 26. Unison, 27. Erin, 28. Arl, 29. pudding, 30. Cobere, 31. gets, 33. clerk, 34. relic.

Navpično: 1. Cophetna, 2. April,

3. Naomi, 4. Blum, 5. Endeavour, 6. Roll, 7. ruler, 8. Agave, 9. panes, 10. Storting, 18. Jasper, 19. Hinder, 22. Enrol, 23. Litho, 24. Anel, 25. Aint, 27. Edge, 28. cc, 29. S.C.

2.) Proverbium Latinum
Fortuna caeca est.

3.) Inscriptio Latina
Supra pontem ange

4.) Posetnica
dijakinja - višješolka.